ترکیه و کارنامه حزب حاکم

از زمان قدرت گیری حزب عدالت و توسعه، اقتصاد ترکیه رشد بیشتری یافته و مذاکرات در مورد عضویت در اتحادیه اروپا آغاز شده است. با این همه نخبگان سکولار ترکیه حزب عدالت و توسعه را به تلاش برای اسلامی کردن ترکیه متهم می کنند.

نخست‌وزیر ترکیه، رجب طیب اردوغان، معتقد است که حزبش در انتخابات پارلمانی ترکیه، انتخاباتی که قرار است در روز یکشنبه (۲۲ ژوییه) برگزار شود، به پیروزی خواهد رسید. حزب عدالت و توسعه از سال ۲۰۰۱ در ترکیه بر سر قدرت است. از زمان قدرت‌گیری این حزب اقتصاد کشور رشد بیشتری یافته و مذاکرات در مورد عضویت ترکیه در اتحادیه اروپا آغاز شده است. با این همه گروهی که خواستار جدایی دین و دولت‌اند بر این گمان‌اند که حزب عدالت و توسعه در نهان در تلاش اسلامی کردن ترکیه است.

خود این حزب همواره این گمان را نادرست خوانده است. حدود دو ماه پیش کشمکش بر سر این مسأله به هنگام دعوا بر سر یافتن جانشینی برای رییس جمهور احمد نجدت سزر بالا گرفت و اردوغان را بر آن داشت تا درخواست انجام انتخابات پیش از موعد را بکند.

در گزارش زیر نظری می افکنیم به دستاوردها و کاستیهای دوره نخست‌وزیری اردوغان.

رجب طیب اردوغان می تواند دقیقا بگوید که در چه روزی به بزرگترین موفقیت دوره حکومتش دست یافته است. بزرگترین موفقیت او در روز ۴ اکتبر سال ۲۰۰۵ حاصل شد. در این روز اتحادیه اروپا مذاکرات خود را با ترکیه در باره عضویت یافتن این کشور در این اتحادیه آغاز کرد. پیش از آن ترکیه دست به انجام سلسله اصلاحاتی زده بود.

دولت ترکیه از جمله دادگاههای بدنام دستگاه امنیت کشور را برچید، قدرت نظامیان را محدود کرد و به اقلیت کرد اجازه داد که برنامه های تلویزیونی به زبان کردی داشته باشند. تعجبی ندارد که اردوغان با اعتماد به نفس اعلام داشت: این تصمیم که مذاکرات در باره عضویت ترکیه در اتحادیه اروپا آغاز شود نه تنها برای ترکیه بلکه برای اتحادیه اروپا هم تصمیمی تاریخی است.

اینکه چشم انداز عضویت کامل ترکیه بر پایه‌ای محکم استوار است، تاثیری مهم بر هویت و ساختار اتحادیه اروپا خواهد گذاشت.

این تصمیم نشانگر درستی ادعای اتحادیه اروپاست مبنی بر اینکه کثرت گراست. این باعث تاکید بر این نکته خواهد شد که بنیاد اتحادیه اروپا را ارزشهای مشترک جهان شمول تشکیل می دهد.

به گزارش دویچه وله افزون بر این در زمان اردوغان اقتصاد ترکیه رشدی بی سابقه داشت. در ۲۱ فصل گذشته، رشد اقتصادی این کشور بین ۶ تا ۹ درصد بوده است. در مقایسه با سالهای پیش از آن، ترکیه از ثبات ارزی بیشتری برخوردار است و میانگین درآمد سرانه آن نسبت به چهار سال پیش دو برابر شده است.

علت این رشد اقتصادی انجام اصلاحاتی است که به پیشنهاد صندوق بین المللی پول در ترکیه صورت گرفت، آن هم پس از بحران بزرگی که در سال ۲۰۰۱ وجود داشت و دولت پیش از دولت اردوغان پدید آورده بود.

همچنین سیاست لیبرال اردوغان به رشد اقتصادی این کشور بسیار کمک کرد. چون دولت بخش بزرگی از ساختارهای قدیم کنترل دولتی را از بین برد، چیزی که موجب شد که مخالفان سیاسی نخست‌وزیر به او تهمت بزنند که خیال فروش ترکیه را دارد.

حزب حاکم، عدالت و توسعه، در طول حکومت خود تبدیل به حزبی وابسته به حکم رهبر خود شد. در این حزب تصمیمی نیست که بدون موافقت طیب اردوغان گرفته شود. به گفته کریستوف نویمان، که استاد تاریخ در دانشگاه بیلگی در استانبول است، این خط مشی موجب از میان رفتن ارزشهای دمکراتیک شده است.

کریستوف نویمان می گوید: حزب عدالت و توسعه در مقایسه با ۵ سال پیش بسیار بیشتر تبدیل به حزب اردوغان شده است. یعنی این حزب در ابتدا می کوشید رعایت اصول دمکراتیک را در درون خود بکند، اما از این اصول دیگر خبری نیست. همچنین پروژه انجام اصلاحات سیاسی در ترکیه در حال حاضر به کندی پیش می رود. به گفته کریستوف نویمان دیگر اثر چندانی از گشایش وعده داده شده آغازین به چشم نمی خورد. کریستوف نویمان در این باره می گوید: این حزب نه توانسته نظام آموزش عالی را اصلاح کند و نه نظام اجتماعی را، که می بایست مردم در آن شراکت بیشتری برای پیشبرد امور مدنی داشته باشند.

همچنین در دو سال اخیر در ترکیه به جای اشتیاق به پیوستن به اتحادیه اروپا احساسات ملی گرایی رشد فراوان داشته است.

می توان حدس زد که شک و تردید اروپاییها برای پذیرفتن این کشور در میان خود در کاهش اشتیاق ترکها بی تاثیر نبوده باشد.

ایجاد چالشی بزرگ میان روسیه و انگلیس

تصمیم انگلیس برای اخراج چهار دیپلمات روس، پس از پاسخ منفی مسکو به درخواست تحویل یک متهم به قتل «آلکساندر لیتوینکو» افسر سابق امنیتی روسیه به لندن، به بزرگترین چالش در روابط دو کشور پس از پایان جنگ سرد منجر شده است.

اظهارات و واکنشهای تند مقامات روسیه در قبال این موضع انگلیس، نشانگر آنست که مسکو خود را برای اقدامات متقابل برابر انگلیس آماده می کند.

به گزارش ایرنا «میخاییل کامنین» سخنگوی وزارت امور خارجه روسیه این تصمیم انگلیس را اقدامی تحریک‌آمیز خواند و اعلام کرد: انگلیس باید بداند که این اقدام بدون پاسخ نخواهد ماند.

مسکو مرگ «لیتوینکو» را یک مساله جنایی می‌داند و لندن را به تلاش عمدی برای سیاسی کردن این مساله متهم می کند.

«آلکساندر لیتوینکو» افسر سابق سازمان امنیت فدرال روسیه و از مخالفان دولت روسیه، در ماه نوامبر(آذرماه) سال گذشته بر اثر مسمومیت ناشی از مواد شیمیایی در لندن جان باخت.

دولت و دادستانی انگلیس پس از تحقیقات فراوان، «آندره لوگووی» همکار سابق «لیتوینکو» را به دست داشتن در مرگ وی متهم کرده و از روسیه خواستار تحویل این شخص برای محاکمه شدند.

مطبوعات و برخی مقامات غربی نیز مدعی شدند روسیه در حادثه مسمومیت «لیتوینکو» دست داشته است.

واکنش روسیه به این اتهامات و پاسخ منفی به درخواست لندن برای محاکمه «لوگووی»، در ماههای اخیر، باعث تیرگی شدید روابط مسکو و لندن شده بود و با تصمیم اخیر دولت انگلیس به اوج خود رسید.

در روزهای نخست پس از مسمومیت و مرگ «لیتوینکو»، دادستانی کل روسیه برای کمک به تحقیقات انگلیس در روشن شدن علت مرگ این افسر سابق سازمان امنیت فدرال روسیه موافقت کرده بود.

یک گروه از کارکنان بخش مبارزه با تروریسم «اسکاتلندیارد» انگلیس نیز با همین هدف به مسکو سفر کردند.

رسانه های خبری انگلیس علت مرگ «لیتوینکو» را مسمومیت ناشی از ماده رادیواکتیو «پولوتونیوم» ۲۱۰ عنوان کرده و گفته بودند رد این ماده را در ۱۲ محل در خاک این کشور و در هواپیماهایی که بیش از ۳۳ هزار مسافر در ماه گذشته جابجا کرده و برخی از آنها بین لندن و مسکو در پرواز بوده‌اند کشف کرده‌اند.

اگرچه این مساله روابط انگلیس و روسیه را بشدت دچار تنش ساخت ولی باید ریشه درگیریهای سیاسی دو کشور را به اختلافات قدیمی تر آنها مربوط دانست.

در واقع مناسبات مسکو و لندن پیش از این مساله نیز باتوجه به پناهندگی چند ناراضی روس به انگلیس و عدم استرداد آنها به روسیه، متشنج بود.

«بوریس برزوفسکی» سرمایه‌دار فراری روس و «احمد زاکایف» رهبر جدایی طلبان چچن از چند سال پیش در پناهندگی دولت انگلیس بوده و لندن به درخواستهای مکرر مسکو برای استرداد آنها پاسخ منفی داده است.

سه سال پیش نیز به دنبال شناسایی و بازداشت چند تن از کارکنان سفارت انگلیس در مسکو به اتهام جاسوسی، روابط لندن و مسکو به تیرگی گراییده و زمینه اختلافات بعدی را فراهم ساخت.

در سال ۲۰۰۴ میلادی، سازمان امنیت فدرال روسیه این شبکه جاسوسی انگلیس را در پوشش سفارت این کشورخنثی کرد ولی به تصمیم «ولادیمیر پوتین» و به منظور حفظ روابط دو کشور افراد دستگیر شده از روسیه اخراج نشدند.

بنابراین، مرگ مشکوک «لیتوینکو» افسر امنیتی ناراضی روسیه در لندن، آتش اختلافات دیرینه مسکو و لندن را شعله ور ساخت.

خرداد ماه امسال زمانی که لندن از مسکو خواست «آندره لوگووی» را برای محاکمه به این کشور تحویل دهد، با پاسخ منفی روسیه مواجه شد.

«مارینا گریدنوا» سخنگوی دادستانی کل روسیه گفته بود: «آندره لوگووی» در صورت اثبات اتهام، تنها در روسیه قابل محاکمه است.

وی تاکید کرد طبق بند ۶۱ قانون اساسی روسیه، شهروندان روس به کشورهای دیگر تحویل داده نمی شوند. سخنگوی دادستانی کل روسیه با اشاره به این که انگلیس، اسناد مربوط به اتهام شهروند روس را ارایه نداده گفت: دادستانی کل روسیه در صورت دریافت این اسناد، آنها را در چارچوب پرونده مسمومیت «لیتوینکو» بدقت مورد بررسی قرار خواهد داد. «دفتر پیگیری قضایی سلطنتی انگلیس» حکم احضار «آندره لوگووی» را صادر کرده بود. «لوگووی» خود نیز اتهام وارده از سوی لندن را رد کرده و آن را اقدامی سیاسی خواند.

«کن مک دونالد» از مدیران دفتر پیگیری قضایی انگلیس ادعا کرده: لوگووی با استفاده از مواد تشعشع زا، در پاییز سال گذشته در رستورانی در لندن «آلکساندر لیتوینکو» را مسموم کرده و به قتل رسانده است.

آندره لوگووی افسر سابق «کا. گ. ب»، در مقابل این اتهام، سرویس ویژه انگلیس «ام. آی-۶» را به قتل «آلکساندر لیتوینکو» پناهنده روس در انگلیس متهم کرد و گفت: شواهد کافی برای اثبات این اتهام در دست دارد. وی افزود: «لیتوینکو» و حامی وی «بوریس برزوفسکی» (سرمایه دار روس پناهنده در انگلیس) به استخدام سرویس ام. آی- ۶ انگلیس در آمده بودند.

این بازرگان روس با اشاره به دیدارش با لیتوینکو در سال گذشته گفت: لیتوینکو از برزوفسکی و ام. آی- ۶ بخاطر کم توجهی به خود و پرداخت ناکافی بابت خدماتش دلسرد شده بود.

به گفته لوگووی، «ام. آی-۶» در تلاش برای بدست آوردن مدارکی برای رسوا کردن رییس جمهوری روسیه و خانواده‌اش بودند و به وی پیشنهاد کردند که به این کار بپردازد.

لوگووی همچنین به روابط لیتوینکو و «احمد زاکایف» یکی از رهبران شورشیان چچنی پناهنده در انگلیس اشاره کرد و گفت: لیتوینکو به درخواست زاکایف در استانبول با نمایندگان گروههای شورشی چچنی دیدار کرده و به دره «پانکیسی» در گرجستان هم سفر کرده بود.

سفارت انگلیس در مسکو دست داشتن سازمان اطلاعاتی انگلیس در قتل لیتوینکو را رد کرده است.

«سرگئی لاوروف» وزیر امور خارجه روسیه در ماههای اخیر در مورد اثرات منفی رویکرد دولت انگلیس در تحقیق پیرامون مرگ «الکساندر لیتوینکو» عامل امنیتی سابق روس هشدار داده بود.

وی گفت: انگلیس تلاش می کند از این مساله جنایی برای اهداف سیاسی استفاده کند. «دیوید میلیبند» وزیر امور خارجه انگلیس با اشاره به خودداری روسیه از تحویل «آندره لوگووی» تبعه روس متهم به قتل لیتوینکو به انگلیس گفت: دولت این کشور تصمیم به اخراج چهار دیپلمات سفارت روسیه از لندن گرفته است. وزارت امور خارجه روسیه، این تصمیم دولت انگلیس را «نشانه تشدید روحیه ضد روسی در محافل انگلیس» که به دستگاه دیپلماسی لندن انتقال یافته است، توصیف کرد و نسبت به اقدام متقابل هشدار داد.

مسکو، اقدام دولت انگلیس را عملی برنامه ریزی شده برای سیاسی کردن مساله مرگ «آلکساندر لیتوینکو» افسر سابق سازمان امنیت فدرال روسیه خواند.

کرملین اعلام کرده قانون اساسی روسیه اجازه تحویل اتباع این کشور را به کشورهای دیگر نمی دهد.

وزارت امور خارجه روسیه همچنین از سیاستهای انگلیس در قبال روسیه که طی چند سال اخیر به شماری از اتباع روس از جمله «بوریس برزوفسکی» سرمایه‌دار فراری روس و «احمد زاکایف» رهبر شورشیان چچنی پناه داده و از تحویل آنها به روسیه خودداری کرده، انتقاد کرده است.

مقامات لندن برای تحویل گرفتن تبعه روس متهم به قتل «لیتوینکو» از روسیه در خواست کردند این کشور قانون اساسی خود را تغییر دهد تا بتواند «لوگووی» را به لندن اعزام کند.

مسکو پس از رد این تقاضا، در مقابل از انگلیس خواست برای پس گرفتن پناهندگی سیاسی «بوریس برزوفسکی» سرمایه‌دار فراری روس و «احمد زاکایف» رهبر شورشیان چچنی و تحویل آنها به روسیه قانون خود را تغییر دهد.

به نظر می رسد در روزهاو ماههای آینده با توجه به اختلافات دیرینه مسکو و لندن و نیز درگیریهای سیاسی غرب با روسیه که اخیرا با تعلیق معاهده نیروهای متعارف دراروپا از سوی روسیه تشدید شده است، باید شاهد کنشهاو واکنشهای دیگری از دو طرف بود.

آنچه مسلم است اینکه غرب و آمریکا با گسترش دخالتهای خود تحت پوشش دمکراسی و حقوق بشر در امور داخلی روسیه در سال پایانی ریاست‌جمهوری «ولادیمیر پوتین» و نیز انتخابات آتی دومای این کشور، در تلاش برای تاثیر گذاری بر آینده سیاسی روسیه است.

کارشناسان سیاسی معتقدند حکومت روسیه با درک این واقعیت و احساس نگرانی از فعالیتهای اینچنینی اروپا و آمریکا و تحریک کشورهای همسایه روسیه، قصد مقاومت در قبال این گونه دخالتهای آشکار را دارد.